

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук,
професора Іванової Марини Іллівни
на дисертаційну роботу Тараненка Артема Сергійовича

на тему: «**Стратегічне управління економічним розвитком приватних промислових підприємств в умовах системних трансформацій економіки**»,

представлену на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 07 «Управління та адміністрування»
за спеціальністю 073 «Менеджмент»

Актуальність обраної теми дослідження

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується невизначеністю, високою ризикованістю та швидкими змінами. В таких умовах конкуренція в усіх сферах зростає, як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку, прискорюється цифровізація бізнес-процесів, а також суттєвим є вплив воєнних, соціально-економічних та інституційних викликів. У цих умовах приватні промислові підприємства виступають ключовими драйверами економічного зростання, інноваційного розвитку та формування експортного потенціалу держави.

Водночас традиційні підходи до стратегічного управління виявляються недостатньо ефективними для забезпечення довгострокової конкурентоспроможності підприємств, що зумовлює потребу у формуванні нових концептуальних і прикладних рішень, орієнтованих на адаптивність, гнучкість та інноваційність управлінських стратегій.

Актуальність дисертаційної роботи Тараненка Артема Сергійовича зумовлена необхідністю переосмислення підходів до стратегічного управління економічним розвитком приватних промислових підприємств в умовах глибоких і динамічних системних трансформацій економіки України та глобального економічного середовища.

Наукова значущість обраної теми зумовлена також недостатнім рівнем розробленості комплексних підходів до стратегічного управління в умовах багаторівневих глобальних викликів саме в контексті ефективного стратегічного управління промислових приватних підприємств. Наявні теоретичні та методичні напрацювання потребують систематизації, поглиблення та доповнення з урахуванням сучасних тенденцій та перспектив розвитку в Україні та світі.

Таким чином, дисертаційна робота Тараненка А.С., присвячена обґрунтуванню теоретичних положень і розробленню методичних підходів щодо стратегічного управління економічним розвитком приватних промислових підприємств в умовах системних трансформацій економіки у єдиному замкненому управлінському циклі, орієнтованому на забезпечення результативності, стійкості та здатності до протидії ризикам, є своєчасною, науково обґрунтованою та практично значущою. Результати здатні зробити вагомий внесок у розвиток наукової школи стратегічного управління, а також посилити ефективність прийняття управлінських рішень на рівні приватних промислових підприємств.

Зв'язок теми дослідження з науковими програмами, планами, темами

Дисертація виконувалася з урахуванням і відповідно до основних положень Цілей сталого розвитку України до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 р. № 722/2019), Плані Ukraine Facility 2024-2027 (Розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 р. № 244-р), Національної економічної стратегії України до 2030 року (Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179), Стратегії цифрового розвитку інноваційної діяльності України до 2030 року (схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 31 грудня 2024 р. № 1351-р.), Плану відновлення України (Постанова Кабінету Міністрів України від 18 липня 2023 року № 731-2023-п).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій

Наукові положення, методичні підходи та рекомендації, представлені у дисертації, мають належне обґрунтування.

Одержані результати та положення ґрунтуються на сучасних концепціях стратегічного управління промислово-виробничих підприємств, які були ретельно проаналізовані та критично осмислені в межах дослідження. У роботі враховано як фундаментальні праці вітчизняних і зарубіжних науковців, так і новітні теоретичні підходи, що доповнюють, розширюють та вдосконалюють існуючі концепції.

Обґрунтованість отриманих результатів підтверджується застосуванням сучасних методів дослідження, серед яких методи економічного та статистичного аналізу, методи синтезу та порівняльного аналізу, метод індукції, метод моделювання, монографічний метод, метод віртуального ознайомлення, графічний метод, системний метод, логічний метод. Використані методологічні інструменти повністю відповідають цілям і завданням дослідження, забезпечуючи його глибину та достовірність.

Системний підхід проявляється у структурі дисертаційної роботи, яка узгоджується з її метою та спрямована на послідовне вирішення поставлених завдань із урахуванням їхнього логічного взаємозв'язку. Кількість дослідницьких завдань є оптимальною для досягнення визначеної мети, а кожне з них приводить до отримання науково обґрунтованих результатів.

Достовірність і обґрунтованість висновків дисертаційного дослідження підтверджуються теоретичними та практичними напрацюваннями, поданими в роботі, а також сформульованими пропозиціями, які логічно та послідовно викладені у її змісті.

У першому розділі «Теоретичні основи розробки стратегії економічного розвитку приватних підприємств» розкрито теоретичні аспекти стратегічного управління підприємствами (с. 24–38), що дало змогу визначити тенденції сучасного етапу розвитку стратегічного управління, окреслити напрями сталого розвитку в діяльності підприємств, а також виокремити особливості стратегічного управління інноваційним розвитком промислових підприємств. Досліджено моделі економічного розвитку та напрями їх адаптації до умов використання у приватних індустріальних підприємствах (с. 38–60). Окрім того, проаналізовано основні підходи та інструменти до стратегічного планування в контексті сталого розвитку (с. 60–76), що дозволило створити Дорожню мапу інтегрованого підходу до стратегічного планування та в цілому комплексно підійти до виконання аналізу стратегій економічного розвитку приватних індустріальних підприємств.

У другому розділі «Аналітико-методична платформа стратегічного управління розвитком приватних промислових підприємств в умовах турбулентності» проведено ґрунтовний аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища функціонування приватних промислових підприємств як основа стратегічного управління їх розвитком (с. 79–95), що дало можливість виокремити факторно-наслідкові детермінанти трансформації розвитку промислових підприємств України (с. 84), сформулювати узагальнену структуру моделі стійкості для підприємств України (с. 86), побудувати матрицю стратегічних ризиків конкурентної ППП України (с. 94), проведено ідентифікацію та систематизацію стратегічних факторів розвитку приватних промислових підприємств і формування системи індикаторів їх оцінювання (с. 95–116), проведено моделювання та оптимізацію стратегічних параметрів розвитку приватного промислового підприємства (с. 116–137), побудовано матрицю стратегічних альтернатив для АТ «Дніпровський стрілочний завод» (с. 126), розроблено Стратегічну карту розвитку АТ «Дніпровський стрілочний завод» в умовах воєнної економіки (с. 134), розроблено організаційно-економічний механізм стратегічного управління розвитком приватних промислових підприємств (с. 138–147).

У третьому розділі «Реалізація стратегії економічного розвитку приватного промислового підприємства» сформовано стратегічні орієнтири розвитку підприємства (с. 153–164), здійснено ранжування стратегічних орієнтирів (с. 161), яке дозволило визначити їх ієрархію за ступенем пріоритетності та часовими горизонтами реалізації, що створило

основу для раціонального розподілу ресурсів і послідовності впровадження управлінських рішень. Обґрунтовано вибір стратегічних рішень та інструментів їх реалізації (с. 165–175), побудовано міні-модель вибору оптимального проєкту розвитку АТ «Дніпровський стрілочний завод» з урахуванням вагомості впливу на стратегічні орієнтири (с.170). Сформовано інструментарій реалізації та оцінювання результативності стратегії розвитку приватного промислового підприємства (с. 175–196). Побудовано структурно-логічну модель реалізації та оцінювання результативності стратегії економічного розвитку ППП (с.177), запропоновано систему оцінювання результативності стратегії економічного розвитку ППП (с.179), сформовано узагальнені інтегральні показники (с. 182–183).

Результати дисертаційної роботи викладені у висновках, вони логічні, обґрунтовані і достовірні, є завершенням поставлених завдань дослідження.

Таким чином, проведений аналіз дисертаційної роботи Тараненка А.С. підтверджує, що поставлені завдання були успішно реалізовані, а мета дослідження досягнута, що робить дисертацію завершеною науковою кваліфікаційною працею. У роботі представлено авторський підхід до стратегічного управління економічним розвитком приватних промислових підприємств в умовах системних трансформацій економіки у єдиному замкненому управлінському циклі, орієнтованому на забезпечення результативності, стійкості та здатності до протидії ризикам.

Отримані результати ґрунтуються на розширених теоретичних положеннях, які знайшли своє відображення у розробленому теоретико-методичному забезпеченні та практичних рекомендаціях.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Основні наукові результати дослідження отримані автором особисто і характеризуються науковою новизною, важливими пунктами якої є такі:

вперше:

– розроблено методичний підхід до оцінювання результативності стратегії економічного розвитку приватного промислового підприємства, який виконується за дев'ятьма етапами та базується на багаторівневій системі інтегральних показників, нормуванні індикаторів, формуванні трьох узагальнених інтегральних показників та композитного інтегрального індексу для удосконалення моніторингу та адаптивного коригування стратегії, що базується на інтегрованій тріаді структурно-логічних моделей та забезпечує кількісне порівняння стратегічних альтернатив і підвищення обґрунтованості управлінських рішень (с. 175–196);

удосконалено:

– теоретико-методичні засади формування та функціонування організаційно-економічного механізму економічним розвитком приватних промислових підприємств, який, на відміну від існуючих, ґрунтується на інтеграції чотирьох блоків (аналітичного, цільового, управлінського та інструментального) у замкнений адаптивний цикл із зворотним зв'язком та сценарним підходом, орієнтований на баланс параметрів функціонування «ефективність-стійкість-розвиток», а також застосування багатофакторної системи інтегральних показників, інтеграцію цифрових рішень та інструментів ризик-менеджменту з врахуванням воєнно-кризових детермінант розвитку, забезпечення синергетичної взаємодії економічних, інноваційних і соціально-кадрових складових механізму, що підвищує обґрунтованість та прикладну придатність інструментарію стратегічного управління (с. 138–147);

– організаційно-економічний інструментарій вибору оптимального проєкту економічного розвитку приватного промислового підприємства, який, на відміну від існуючих, поєднує багатокритеріальне оцінювання альтернатив із формалізованою процедурою їх відбору та інтеграцією процесів ціле визначення, оцінювання і вибору у єдиному управлінському контурі, що базується на параметрах тріадної моделі «ефективність-стійкість-ризик» із урахуванням вагомості впливу інтегральних компонент на

стратегічні орієнтири економічного розвитку виробничо-економічної системи, а також на матриці коефіцієнтів еластичності впливу факторів (виробничої спроможності, інноваційно-цифрового розвитку, стійкості та інтегрального ризику) на результуючі показники діяльності підприємства (с. 165–175);

– концептуальні засади інструментарію стратегічного планування на основі структуризації його відповідно до класифікації типів інструментів, а також комплексного аналізу інтегрованого, адаптованого та інноваційного підходів, які поєднують економічні, екологічні та соціальні аспекти. На відміну від відомих підходів, запропоноване групування інструментів сприятиме підвищенню ефективності вибору методів управління, що, своєю чергою, дозволить приватним індустріальним підприємствам більш адаптивно реагувати на зміни зовнішнього середовища та забезпечувати сталий розвиток (с. 60–76);

Набуло подальшого розвитку:

– методико-прикладний підхід стратегічного управління економічним розвитком приватного промислового підприємства, який, на відміну від відомих, передбачає формування оптимального портфеля стратегічних проєктів на основі інтегральних показників ефективності, ризику та ресурсних обмежень; поєднання економіко-математичного моделювання з багатокритеріальним вибором альтернатив; використання критерію «ефективність–ризик–ресурсна забезпеченість» та аналізу чутливості, що забезпечує підтвердження адекватності моделі та її практичну придатність (с. 116–137);

– понятійно-категоріальний апарат теорії стратегічного управління розвитком підприємств, який уточнено через авторське трактування «системи стратегічних цілей стійкості та резильєнтності як інтегрованої сукупності взаємоузгоджених цілей, критеріїв та індикаторів, що забезпечує оцінювання результативності розвитку підприємства з урахуванням його стійкості та здатності протидіяти ризикам і загрозам, розширюючи аналітичні можливості стратегічного управління приватними промисловими підприємствами (с. 153–159);

– організаційно-методичні домінанти вибору стратегічних рішень економічного розвитку приватного промислового підприємства, які базуються на: інтеграції класифікації стратегічних рішень, оцінювання очікуваних результатів та багатокритеріального відбору альтернатив за параметрами «Result-Resilience-Resistance»; поєднанні процесів ціле визначення, вибору та оцінювання у єдиному управлінському контурі; розширенні критеріальної бази стратегічного вибору; формалізації процедури відбору проєктів і апробації через міні-модель, що підвищує обґрунтованість управлінських рішень (с. 153–164).

Теоретична цінність і практична значущість результатів дослідження

Теоретична цінність отриманих у роботі результатів полягає у формуванні наукового підґрунтя, що включає концепцію, механізм, інноваційні підходи, моделі та методи забезпечення формування та реалізації ефективних інструментів стратегічного управління економічним розвитком приватних промислових підприємств в умовах системних трансформацій економіки у єдиному замкненому управлінському циклі, орієнтованому на забезпечення результативності, стійкості та здатності до протидії ризикам. Запропоновані теоретичні засади сприяють вдосконаленню управлінських рішень та формуванню ефективних стратегій управління.

Науково-практичні результати дослідження пройшли апробацію і прийняті до впровадження у діяльність приватних індустріальних підприємств, органів місцевого самоврядування та вищих навчальних закладів, зокрема: класифікацію стратегічних факторів розвитку запроваджено в ТОВ «Завод Трансмаш» (акт впровадження від 9 квітня 2026 року); прикладні положення та практичні рекомендації щодо формування та реалізації організаційно-економічного механізму стратегічного управління економічним розвитком приватних промислових підприємств запроваджено в діяльності АТ «Дніпровський стрілочний завод» (акт впровадження № 02-80 від 10 квітня 2026 року); концептуальні засади інструментарію стратегічного планування запроваджені в діяльності ТОВ НВП «АТТРАНС»

(акт впровадження від 8 квітня 2026 року); методичний підхід до оцінювання результативності стратегій економічного розвитку в діяльності АТ «Кременчуцький сталеливарний завод» (акт впровадження від 31 березня 2026 року); організаційно-економічного механізму стратегічного управління економічним розвитком приватних промислових підприємств замкненого формату запроваджено в діяльності ПАТ «Крюківській вагонобудівний завод» (акт впровадження № Б-11 від 30 березня 2026 року); науково-методичний підхід до формування системи стратегічних цілей, організаційно-економічний інструментарій вибору оптимальних проєктів розвитку, систему реалізації та моніторингу результативності стратегії економічного розвитку, практичні рекомендації щодо впровадження організаційно-економічного механізму стратегічного управління в діяльності регіональної філії «Придніпровська залізниця» АТ «Укрзалізниця» (відгук про впровадження від 9 квітня 2026 року); окремі пропозиції дисертанта можуть використовуватися в законотворчій роботі Комітету Верховної Ради України з питань економічного розвитку (довідка про впровадження від 22 квітня 2026 року).

Теоретичні та практичні розробки, запропоновані в дисертації, використовуються в навчальному процесі Українського державного університету науки і технологій при викладанні дисциплін: «Антикризовий менеджмент», «Бізнес-аналітика», «Сталий розвиток» (Акт про впровадження результатів дисертаційного дослідження від 13.04.2026 р.).

Повнота викладення основних результатів в опублікованих працях

Всі наукові результати, і ключові положення роботи опубліковані у достатній мірі. За результатом дисертаційного дослідження автором опубліковано 13 наукових праць, з яких 3 статті у наукових виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз Scopus та/або Web of Science Core Collection; 2 статті у наукових фахових виданнях України, 8 тез наукових доповідей. Опубліковані праці здобувача мають високий науковий рівень, в них всебічно описано головні наукові здобутки, які представлено в трьох розділах дисертації. У роботах, які опубліковано у співавторстві, особистий вклад автора відображає зараховані за темою дисертації результати досліджень та не викликає сумнівів. У публікаціях дотримано принципи академічної доброчесності.

У процесі оприлюднення наукових результатів було дотримано вимоги пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ №44 від 12.01.2022 р. Це підтверджує достатність публікацій.

Структура та зміст дисертаційної роботи

Дисертація має традиційну структуру: анотацію, зміст, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки, до яких включено довідки про впровадження результатів.

Загальний обсяг роботи становить 240 сторінок, зокрема основний текст займає 191 сторінку. Дисертація містить 49 таблиць, 13 рисунків та 2 додатки. Список використаних джерел налічує 142 найменування.

За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Тараненка А.С. повністю відповідає Стандарту вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за спеціальністю 073 «Менеджмент» та напрямам досліджень відповідно до освітньо-наукової програми «Менеджмент».

Логіка дисертаційного дослідження підпорядкована поставленій меті та завданням, визначає структуру роботи. Структура дисертаційної роботи узгоджується з назвою, метою та завданнями дослідження.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Тараненка Артема Сергійовича виконана державною мовою.

Текст дисертації написано у науковому стилі, чітко, грамотно і виразно. Дисертаційна робота характеризується єдністю форми та змісту, відповідністю логіки та структури. Наукова новизна, висновки, пропозиції і рекомендації мають достатній рівень обґрунтованості, супроводжуються методичним і статистичним матеріалом.

Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в чіткій логічній послідовності, структура дисертації відповідає завданням. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40 зі змінами від 31.05.2019 р.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Отримані в дисертації наукові результати становлять вагомий внесок у розвиток теоретичних і практичних аспектів формування та реалізації ефективних стратегій стратегічного управління приватних промислових підприємств. Оцінюючи в цілому їх позитивно, визнаючи загальний науковий внесок та високий рівень розробки теоретичних положень, методичних підходів і практичних рекомендацій, а також обґрунтованість наукових висновків, пропозицій, і вагоме практичне значення, одержаних автором результатів, слід відзначити, що деякі аспекти викликають дискусію та потребують уваги:

1. В підпункті 1.1.1. «Сталий розвиток підприємства як концепція економічного зростання» автор слушно окреслив основні напрями сталого розвитку, з урахуванням яких повинно працювати сучасне промислове підприємство, разом з тим, на наш погляд, робота істотно виграла б, якщо здобувач доповнив цей підпункт аналізом можливих напрямів запровадження безбар'єрності на підприємствах.

2. Перелік ключових чинників, що впливають на ефективність стратегічного управління інноваційним розвитком (таблиця 1.2) потребує додаткового уточнення та систематизації, зокрема доцільно згрупувати їх за відповідними рівнями (внутрішні та зовнішні) або функціональними блоками, що підвищить аналітичну цінність дослідження; водночас слід зазначити, що наведений підхід є дещо обмеженим, оскільки зосереджується переважно на внутрішньо організаційних аспектах і недостатньо враховує вплив зовнішнього середовища, зокрема ринкових умов, конкурентного тиску, інституційного та регуляторного контексту, які є важливими для забезпечення результативності інноваційної діяльності.

3. В таблиці 3.1 доволі змістовно окреслено систему стратегічних цілей «resilience-resistance», критеріальних показників та індикаторів результативності розвитку підприємств промислового профілю. Разом з тим, окремі її складові потребують уточнення та розширення з урахуванням сучасного підходу *resilience-resistance*. Зокрема, у частині розвитку інноваційно-цифрового потенціалу варто було розширити критеріальний показник через включення оцінки ефективності інноваційної діяльності (зокрема, рентабельності інновацій та часу їх комерціалізації), оскільки наявні індикатори переважно характеризують ресурсне забезпечення, а не результативність.

4. Запропонований автором організаційно-економічний інструментарій вибору оптимального проекту розвитку приватних промислових підприємств є загалом науково обґрунтованим та відповідає сучасним підходам до багатокритеріального прийняття рішень. Водночас певного уточнення потребує опис процедурної складової моделі, зокрема щодо конкретизації підходів до визначення вагомості впливу стратегічних орієнтирів (*result, resilience, resistance*) та механізму їх практичної оцінки. Крім того, доцільно більш детально розкрити порядок інтеграції показників економічної ефективності, рівня ризику та стратегічної релевантності в єдину систему оцінювання, що дозволило б підвищити прозорість і відтворюваність запропонованого підходу та посилити його прикладну цінність.

5. Ключові слова дисертаційного дослідження доцільно було б уточнити та частково розширити з метою більш повного відображення його концептуальної основи, зокрема шляхом включення узагальнених термінів, що відображають наскрізні положення роботи. У цьому контексті варто розглянути можливість використання інтегральних категорій, які узгоджуються з авторською логікою дослідження (зокрема, «ефективність-

ризик-ресурсна забезпеченість» або їх англomовний еквівалент «result-resilience-resistance»), що сприятиме підвищенню концептуальної узгодженості ключових слів із основним змістом дисертації та її теоретико-методологічною базою.

Загалом висловлені зауваження не впливають на теоретичну та практичну цінність результатів дисертаційної роботи, а окремі з них можуть бути враховані автором у подальших дослідженнях. Таким чином, ці зауваження не є критичними, не знижують наукову значущість отриманих результатів і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Академічна доброчесність

Аналіз дисертаційної роботи Тараненка А.С. довів, що в ній відсутні прояви академічного плагіату, фальсифікації та фабрикації, тобто порушень академічної доброчесності у дисертації немає, що підтверджено перевіркою програмними засобами в УДУНТ.

Загальний висновок

Проведене вивчення та аналіз дисертаційної роботи Тараненка Артема Сергійовича на тему «Стратегічне управління економічним розвитком приватних промислових підприємств в умовах системних трансформацій економіки», поданої на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент», дає змогу зробити висновок, що за своїм змістом, теоретичним рівнем і практичною значущістю, вона є завершеною науковою працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати щодо обґрунтування теоретичних положень і розроблення методичних підходів щодо стратегічного управління економічним розвитком приватних промислових підприємств в умовах системних трансформацій економіки у єдиному замкненому управлінському циклі, орієнтованому на забезпечення результативності, стійкості та здатності до протидії ризикам. Пропозиції пройшли необхідну апробацію на міжнародних науково-практичних конференціях та відображені у наукових публікаціях здобувача у достатньому обсязі. В дисертації відсутні порушення академічної доброчесності. Структура та зміст дисертаційної роботи в повній мірі розкривають тему наукового дослідження та відповідають спеціальності.

Дисертаційна робота здобувача ступеня доктора філософії Тараненка Артема Сергійовича на тему: «Стратегічне управління економічним розвитком приватних промислових підприємств в умовах системних трансформацій економіки» виконана на високому науковому рівні, не порушує принципів академічної доброчесності та є завершеним науковим дослідженням, сукупність теоретичних та практичних результатів якого розв'язує наукове завдання, що має істотне значення для оптимізації управління та підвищення ефективності господарської діяльності приватних промислових підприємств. Дисертаційна робота за своєю актуальністю, практичною цінністю та науковою новизною повністю відповідає вимогам чинного законодавства України, що передбачені в пп. 6-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р.

Викладені аргументи дозволяють дійти висновку, що Тараненко Артем Сергійович заслуговує на присудження йому ступеня доктора філософії в галузі знань 07 «Управління та адміністрування» за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Офіційний опонент:

професор кафедри менеджменту
Національного технічного університету
«Дніпровська політехніка»,
доктор економічних наук, професор

Марина ІВАНОВА